COSINZEANA

revistă literară ilustrată săptămânală

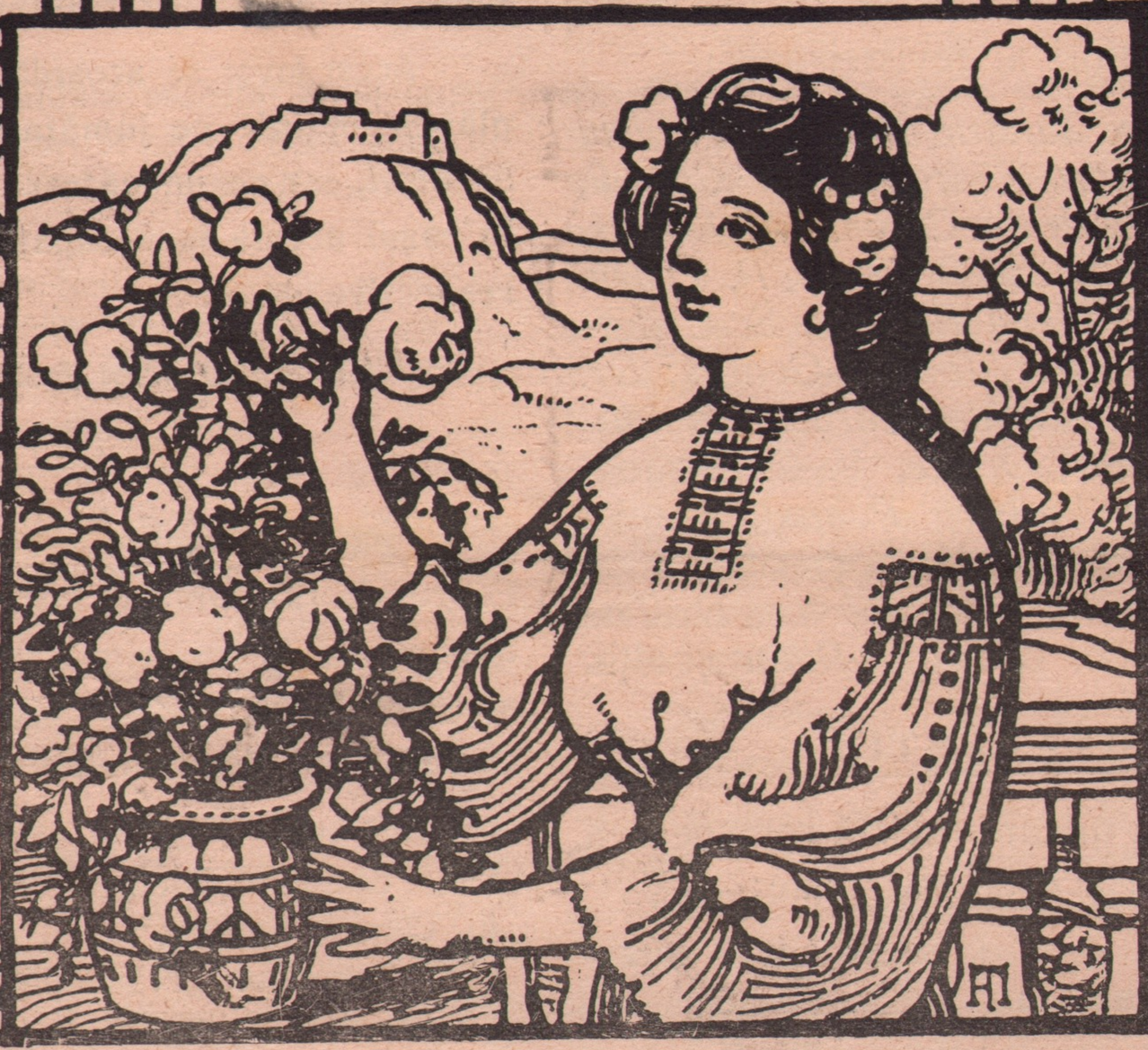

CUPRINSUL:

Ion Dragoslav: Cămătarul, nuvelă.

Elena Farago: Schiţe, poezii.

Octav Minar: Grigore Manolescu, articol.

T. Murăşanu: Poezie, versuri.

D. M.: Cronică documentară: Apendicita.

Volbură Poiană: Domniţa, poezie.

Lázár-Ciura: Floarea Betuliei, roman.

FLORI DE-O ZI:

A. C.: Geniul.

CĂRŢI PRIMITE LA REDACŢIE

SCRISORI DELA REDACŢIE

ILUSTRAŢII

Anul III. Orăştie, 9 Martie n. 1913. Nr. 10.

„COSINZEANA“

REVISTĂ LITERARĂ ILUSTRATĂ SĂPTĂMÂNALA

Revista „Cosinzeana“ e astăzi cea mai bine îngrijită revistă literară pentru publicul românesc din Ardeal şi Ungaria şi prin ieftinătatea ei, cea mai potrivită a fi răspândită în familiile româneşti. Apare regulat în fiecare sâmbătă şi pe lângă articole îndrumătoare de actualitate, aduce alese novele, schiţe, poezii, originale şi traduceri, şi o mulţime de ilustraţii din evenimentele însemnate ale zilei.

Colaboratori ai revistei sunt:

Ion Agârbicean, Zaharie Bârsan, T. Liviu Blaga, Alecsandru Ciura, Ilarie Chendi, D. N. Ciotori, Adrian Corbul, A. Cotruş, Ion Dragoslav, R. S. Dragnea, P. Dulfu, Victor Eftimiu, Elena Farago, S. C. Făgeţel, Mihail Gaşpar, Ion Al-George, Dr. M. Hârsu, Liviu Marian, Corneliu Moldovan, Chiru Nanov, Oreste, V. C. Osvadă, Ecaterina Pitiş, Volbură Poiană, Aurelia Pop, Liviu Rebreanu, M. Săulescu, I. U. Soricu, Henri Stahl, Vasile Stoica, D. Tomescu, G. Todica, Viora din Bihor şi alţii.

ABONAMENTUL

e mai mic ca la oricare revistă românească de felul acesta, şi anume:

Pentru Austro-Ungaria	**pe un an**	**12 cor.**
	pe ½ an	**6 „**
	pe ¼ an	**3 „**
Pentru străinătate	**pe un an**	**20 „**
	pe ½ an	**10 „**
	pe ¼ an	**5 „**

Pe lângă acest mic abonament, revista *Cosinzeana* împarte abonenţilor săi premii de cărţi, ce nu mai face nici o altă revistă românească. Sortează între abonenţii cari plătesc până în **15 Februarie n. 1913 întreg abonamentul**

25 biblioteci à 10 coroane,

compuse din cele mai alese noutăţi literare, apărute în anii din urmă.

FAVORURI SPECIALE

Abonenţilor, cari plătesc la an abonamentul cu 15 cor., în loc de 12, **li se dau următoarele**

patru volume gratis:

Ion Agârbicean: „Schiţe şi povestiri“ cor. 2·—
Victor Eftimiu: „Poemele singurătăţi“ „ 2·—
Alexandru Ciura: „Amintiri“ . . . . „ 1·60
Liviu Rebreanu: „Frământări“ . . . „ 1·50

Acest favor se acordă şi abonenţilor, **cari plătesc înainte pe jumătate de an 7 coroane 50 fileri, iar pe un pătrar de an 3 cor. 75 fil. În cazul acesta însă capătă numai un volum, respective două.**

Cărţile se trimit îndată ce abonamentul e plătit.

□ □ □

Abonenţii vechi, cari până în 15 Februarie 1913 plătesc întreg abonamentul pe anul viitor şi ne trimit încă un abonament nou de 12 cor., capătă gratis patru cărţi, pe cari şi le pot alege după plac din următoarele:

Ion Agârbicean: Schiţe şi povestiri“ cor. 2·—
Victor Eftimiu: „Poemele singurătăţii“ „ 2·—
Al. Ciura: „Amintiri“ . . . . . „ 1·60
Liviu Rebreanu: „Frământări“ . . . „ 1·50
„Almanahul scriitorilor dela noi“ . . „ 1·60
Ermil Borcia: „Versuri fluşturate“ . „ 0·60
„Cele mai frumoase“, poezii poporale „ 0·60

□ □ □

Rugăm pe toţi abonenţii noştri să binevoiască a răspândi revista „Cosinzeana“ între cunoscuţi şi prietini, ca pe **cea mai bine îngrijită şi cea mai ieftină** revistă literară ilustrată săptămânală.

Pe credit revista nu se dă nimănui.
Abonamentele se plătesc înainte.

Administraţia în Orăştie - Szászváros.

COSINZEANA

REVISTĂ LITERARĂ ILUSTRATĂ :: REDACTOR SEBASTIAN BORNEMISA.

ANUL III. ORAŞTIE, 9 Martie n. 1913. Nr. 10.

CĂMĂTARUL

ION DRAGOSLAV

E vară, prin Iulie, căldura soarelui arată la termometru 20 grade deasupra lui zero. Târgul intră într'o moleşeală de bae, doar biurourile şi tribunalele mai lucrează, lumea a fugit la munţi, lumea bună, lumea cu dare de mână. Cu toate acestea e lume care n-a plecat, dar care are de gând să plece, şi alta care nu poate, din cine ştie ce împrejurare, şi mai cu seamă din aceea a banului. Şi între aceşti, care nu pot, e şi Victor Vasiliu, cu familia, din str. Foişor nr. 30. A fost în vremea lui mare negustor de sticlărie şi faianţerie, dar cu timpul s-a lăsat şi a pus banii bine şi a început a tăià cupoane. Sta bine, aveà o casă cu un etaj în str. Bibescu nr. 15, bine mobilată, un băet erà judecător, o fată absolvise conservatorul la pian, alt băet erà student la drept şi o fată în pension.

Dar într'o zi, ce i-a venit să cumpere nişte locuri virane, să facă case, să le pue la credit şi banii să-i specule, şi a găsit nişte arhitecţi, nişte antrenori de i-au făcut planuri. Dar arhitecţii ce planuri i-au făcut şi antrepenorii cum l-au scos la material, că se trezì, că zidurile îs gata, dar mai trebuesc bani pentru zugrăvit uşi şi fereşti. Banii toţi îi băgase în clădire. Aleargă în sus, aleargă în jos, găsì pe bancherul Jaques Aron din str. Smârdan, şi împrumută, cu poliţă de optsprezece la sută, zece mii de lei.

Jaques Aron erà ştiut de cămătarul cel mai înverşunat şi da bani mai mult pe amaneturi de aur şi argint, şi nu erà zi ca la o judecătorie din oraş ori la o secţie de tribunal să nu aibă daraveri de judecată sau autentificări de acte de creanţă, obligaţii şi altele şi altele. Pentru asta aveà un advocat, un procurist, care îi ţineà conturile şi un specialist în primirea amaneturilor.

S-a însurat de trei ori, pe două femei le-a luat cu zestre, dar ce a făcut, ce a dres, că în câţiva ani repede-repede le-a pus bine, pe cea de a treia a luat-o de 19 ani, tânără, frumoasă şi voinică şi fără parale, care în loc să slăbească, mai mult se îngrăşà. Vara o trimiteà la băi, dar el nu se duceà decât sâmbătă sara şi veneà luni, iar toată săptămâna stà la contuar, cu spatele înaintea unei case de fier cât un dulap, desbrăcat de haină, că erà gras şi bonduc, cu favorite a la Bismarc şi cu burta ca un balon, se zvoneà că are peste milion, dar şi erà neînduplecat, nu amânà pe nimeni, fără să mai dea ceva din datorie, şi nu ertà pe nimeni nici de cinci parale. Şi tocmai la el căzuse Victor Vasiliu. Aşa îl dusese norocul, şi de i-a dat bani, erà că ştià, că are case, că fusese negustor, că are bani. Şi numai aşa şi-a mântuit omul casele, le-a pus la credit, a luat bani, a mai plătit datorii, a plătit şi datoria lui Jaques Aron, însă a mai rămas să-i dea procentele care se urcaseră dela cinci sute la şapte sute de lei, pentru asta i-a dat bancherul o poliţă.

Dar nenorocire, anul de sămănături a fost rău, şi multe case din Bucureşti au rămas neînchiriate, iar a lui două corpuri de casă au rămas fără chiriaş. Creditul îi făcù o somaţie, Vasiliu scoase din banii ce-i mai aveà şi plătì ratele pe un an, care se urcaseră la câteva mii de lei. Asta a fost ca şi cum i-ar fi scăzut din suflet. Al doilea an abia le putù da cu un preţ care nu puteà plătì nici ratele. Din bani mai cheltuise cu mărunţişuri, cu multe de toate şi nu mai putù achità restul de rate, aşa că venì creditul într'o zi şi îi luă casele.

La asta alergară creditorii, între cari şi Jaques cu poliţa de şapte sute, şi îl declarară în stare de faliment. Vasiliu s-a învoit cu toţi, dar Aron n-a vrut să intre la tablou şi l-a urmărit pe cale civilă. Îi secuestră lucrurile şi i le puse în vânzare. Şi în ziua cea călduroasă, erà chiar ziua de vânzare a celor secuestrate şi Vasiliu nu aveà un ban în casă, tot amanetase să trăiască; le mai rămăsese mobila. Fetele şi femeia erau desnădăjduite şi mereu îl cicăleau că le-a nenorocit. El tăceà, nădăjduise să-şi scape măcar mobila din casă, a scris băetului, judecătorului, să facă ce-a face să-i trimită măcar două sute de franci. El îi răspunse că până peste o săptămână nu poate. Cu o săptămână înainte se duse la bancher, se rupă, a-

cesta îi spuse că până nu-i dă ceva parale, nu-l poate amânà. Se duse la prietini, se rugă, însă unii, fiind vară, erau în petreceri pe la țară și băi, alții au răspuns că n-au. O singură nădejde îi rămase: contestația. Și care se hotărî chiar în ziua vânzării dimineața, și prin care cereà scoaterea lucrurilor de sub secuestru, fiind averea nevestei, însă neputând dovedì cu nimic, cerù o amânare de câteva zile, ca să dovedească, însă judecătoria nu se învoì și îl osândì și la douăzeci de franci cheltueli de judecată.

Asta i-a fost ca și cum i-ar fi dat cu un ciocan în cap, și tot sufletul par'că fugì din el, și rămase zăpăcit. Totuș nu se dădù biruit, încă o lumină se strecurà în sufletul lui și în lumina aceea se zugrăvì chipul șefului de portărei, un om gras, nalt, cu favorite albe și plin de vorbă și de milă.

Se duse la el și-l rugă să mijlocească la ovreu, să-l mai amâie câteva zile.

„Da, – îi zise *executorul legei,* – eu voiu mijlocì. Te înțeleg foarte bine. Da până atunci, mai du-te la el, că eu îl știu că-i foarte neînduplecat. Eu i-oi spune, dar dacă nu s-a învoì față de dumneata, eu știu că de geaba îi vorbesc".

Și Vasiliu plecă abătut la bancher, care tocmai atuncea vorbeà cu procuristul lui, să-i vândă tot.

„Domnule Jaques, – se milogì el. – Lasă-mă măcar două zile, că, mă crezi, din toată averea mea, doar cu atâta am rămas. Știi dumneata ce avere am avut eu și acum n-am nici ce mâncà.

— Nu pot, domnule Vasiliu, nu pot, – îi zise nepăsător, – și eu am afacerile mele și uite și eu îs dator și mie îmi cer alții. Nu mai departe, mâne, trebue să plătesc niște polițe la bancă; nu pot, crede-mă că nu pot! Te-am așteptat atâta vreme, cred că e timpul să se isprăvească odată, chiar de aș luà pe lucruri mai nimic. M-am săturat!... Dumneata în loc să vii să-mi dai la prăvălie vreo trei sute de lei, mi-ai făcut contestație, crezând că mă sperii, și ai văzut ce rezultat a avut, că ai perdut pe toate căile și banii i-a păpat advocatu. Acuma nu pot să-ți fac nimic, decât, să-mi faci rost de parale, că de nu, nu am ce-ți face decât să urmez căile legale.

— Dar n-am, dle Jaques, n-am, păcatele mele, – grăì plângător Vasiliu, – n-am. Uite, mă crezi, de când am primit hârtia de vânzare, nici nu pot mâncà nici durmì, îmi vine să înebunesc, nu altceva. Uite, încă două zile să mă păsuești, până vine băetul meu dela Craiova", și el scoase scrisoarea și i-o arătă, dar Jaques, doar își aruncă ochii asupra hârtiei, grăì:

„Domnule Vasiliu! Eu v-am spus odată: nu pot și nu pot...

— Domnule Jaques! Dumneata știi bine că am dat o poliță de cinci sute, au crescut șapte și nu zic că nu plătesc, dar dacă n-am acum; uite, dacă mai am decât atât, – și Vasiliu băgând mâna în buzunar scoase o monedă de douăzeci de bani, – să n-am parte de femeia și copiii mei, să nu-i văd, de nu spun adevărul.

— Domnule Vasiliu, – zise Jaques, uitându-se cu ochi streini la el, – am spus-o și ți-o *repet,* că nu se poate, nu se poate, dacă azi până la două nu-mi aduci 100 lei cel puțin, din datorie, nu-ți las un scaun din ceea ce am secuestrat!...

— Domnule Jaques, – făcù Vasiliu, cu glasul în lacrimi, – pentru Dumnezeu...

— Nu se poate, – făcù Jaques.

— Vai, ce mă fac!" Și Vasiliu se izbì cu palma peste obraz, după care eșì, ștergându-și două șiruri de lacrimi, și începù a da din mâni și a bodogănì: „Auzi, după-ce mi-a mâncat averea cu polițì și mi-a luat casele creditul, acum vor să-mi ia și boarfele", și începù a plânge și prin mintea lui treceau toate câte s-au întâmplat și se găseà că n-a avut noroc, și că el e vinovatul: „Ce sunt vinovați copiii, – își zise el, – să tragă atâtea, ce mi-au făcut?" Și gândind așa, mergeà împletecindu-se și cu mâna la cap. Trecătorii se uitau lung la dânsul și întrebători. Unii ziceau că e beat, și râdeau; alții, că e nebun; alții dădeau din cap nedumeriți, chiar cunoscuții se dădeau deoparte și ziceau: „Aista e fostul comersant Vasiliu, da rău a mai ajuns. Uite-l cum merge".

În lipsa lui de acasă, femeea se preumblà cu un șal în spate prin casă și nu-și găseà astâmpăr, îi bateà inima a gol și a tâmplare dureroasă; fetele stăteau tăcute și nu îndrăzneau să vorbească, ci mereu se uitau pe fereastră, eșeau în poartă, cercetau drumurile, iar când l-au văzut par'că le-a pișcat de inimă, tatăl lor nu mai pășeà ca de obiceiu, ci cu ochii în pământ și când călcà par'că da să cadă.

„Vine, vine, mamă", ziseră fetele cătră bătrână.

Cucoana Irina se uită pe fereastră și încruntă din sprincene și par'că îi căzù un bulgăre rece la inimă, niciodată nu l-a văzut venind așa, și rămase gânditoare cu capul în palmă, neîndrăznind să se uite împrejur. Aproape de casă Vasiliu își dădù seamă de el, și își zise:

„Ei și. Ce am să mă fac? Doar..."

Și intră în ogradă, dar el nu se vedeà că erà galben la față, însă fetele îl pricepură și îi eșì în cale:

„Tată dragă!..."

Cucoana Irina se ridică speriată și venì la el și îi apucă mâna:

„Măi omule, ce s-a întâmplat, de ești așa la față? Nu a vrut ovreiul să te îngădue, hai?

— Vai de noi, – șoptiră fetele, – ce rușine!" Și își frângeau mânile de desnădejde.

El le pricepù sufletul. Văzù că ziua asta e cea mai grea din vieața lor, și ca să le lămurească, zise prefăcut:

„Sst! Tăceți, că am *aranjat* tot,

— Da!", făcură fetele, uitânduse neîncrezător, dar cu un pic de veselie.

„Se înțelege, – grăì dânsul, – cum credeți că aș fi venit acasă, fără să hotărăsc cu dânsul la un bine. Cum m-a văzut a ghicit că n-am parale, și săracu, m-a amânat. Nici n-a ascultat din parte-mi multe ru-

Cei doi descoperitori ai polurilor: Peary, descoperitorul polului nordic și Amundsen, descoperitorul polului sudic.

gămintì. Și a și dat ordin omului de încredere, ovreiașul cela slab care a fost la secuestru, să mă mai lase câteva zile".

La asta femeilor le strălucirà ochii de bucurie, totuș bătrâna încercă să zimbească, dar zimbetul i se oprì în colțul gurii, căci presimțirea amară mereu îi sfredeleà sufletul și par'că vorbeà cineva în inima ei, că ziua aceea nu are să treacă fără o întâmplare rea, iar fetele grăiră:

„Bogdaproste! că am scăpat.

— Scăpat! Scăpat!..." zise el, apăsând glasul, ca să le încredințeze mai mult.

„Bine că a dat Dumnezeu, — zise una din ele, — tare ne erà grijă.

— Nici o grijă", și ochii lui îi pluteau în lacrimi, ar fi vrut să răcnească cât l-ar fi ținut gura, să spue că nu e adevărat, dar gândul să nu le facă femeilor inimă rea, abia se ținù, decât trecù în altă odaie și oftă și grăì: „Ce-i de făcut! Ce-i de făcut!" Deodată își scutură capul, se uità în oglindă și îșì luă o ținută nepăsătoare. Și îșì zise: „N-au să iee nici un scaun". Și eșì din casă, se duse peste drum la o crâșmă și cerù o *cinzeacă* de țuică, apoi se întoarse acasă.

Se făcuse orele două, se uità la ceasornic, și îșì zise: „Trebue să vie de acum..."

În adevăr, par'că un duh necurat îl duse chiar pe Jaques la tribunal, la orele două, de cerù el un portărel.

„Dar mai îngădue-l domnule Jaques, — îi zise șeful portăreilor. — Mai îngădue-l, că e om bătrân și nu are nici el acum, dar ți-a plătì, că nu e cine știe ce mare sumă. A plătit el altele mai mari, dar încă pe astea. A fost chiar mai adineaori pe aici și m-a rugat, dar de, totul a rămas la dta. Și erà într'un hal, de mi-a fost mai mare mila de el. Are două fete... L-aș împrumutà eu de aș puteà. Mai îngădue-l. Îngădue-l pentru mine. De hatârul meu, până vre-o trei zile, că i-o trimite băetul și ți-a plătì. Și apoi, vânzând lucrurile nu scoți banii nici pe jumătate...

— Și apoi, — zise Jaques, — domnule portărel, par'că dumneatale ți-i frate, sau mie, să-i dăm așa parale să-și plătească datoriile? Lasă-l că cum a vedeà că nu merge, repede scoate parale, că are, dar e rău de plată".

Aici portarul nu mai avù ce zice decât: „Bine!" Și puindu-și niște dosare în un dulap și închizând un sertar, băgă niște hârtii în geantă și dându-le unui scriitor, îșì luă jobenul și bastonul și grăì: „Adă o trăsură!"

Pe când se petreceau astea, Vasiliu nu-și mai găseà astâmpăr, deodată nu se mai văzù prin ogradă.

. . . . . .

Jaques rămase la biurou și trimise un procurist, și pe la orele 3 și jumătate, portărelul însoțit de omul bancherului și delegatul tribunalnlui, urmați de două camioane, dară pe str. Foișor nr. 30, dar deodată portărelul tresărì. La poarta unde pusese secuestru lui Vasiliu, lume strânsă și țipete de femei. Ce-i acolo? Întrebară de un trecător și le spuse că nefericitul Vasiliu și-a făcut sfârșit zilelor cu o sfoară în pivnița casei și a lăsat o scrisoare, că o face numai să nu-și vadă și mobila vândută.

Șeful de portărei și-a ascuns fața în mâni și n-a vrut să mai înainteze și întoarse birja la contuarul cămătarului, să-i spue și care tocmai îi aștepta cu nerăbdare. Și omul de încredere îi spuse ce s-a întâmplat și de ce.

Toți se așteptau la o durere, la o căință, la o compătimire din partea lui, dar când omul sfârșì de vorbit, se înroșì la față, se oțerì, pufnì și strâmbă din nas, isbì cu palmele de biurou și grăì: „Cum se poate! Și câte parale n-am cheltuit..." Apoi se liniștì și, ca și cum nu s-a întâmplat nimic, se șterse de năcaz la ochi și grăì procuristului: „Scrie cheltuelile cu trăsura și camioanele la partea moștenitorilor!..."

Schiţe

I.

Arşiţă, tăcere — 'n praguri
Câte-o babă, câte-un moş, —
Cere, în răstimpuri, ploaie,
Strigătul unui cocoş.

Într'o curte ne 'ngrijită
Un copil şi lângă el
Scurmă 'n van pământul negru
Două cloşte şi-un purcel

Iar în şanţ o fetişcană
Ce păzeşte-un cârd de oi
Cată 'n brânci prin iarba arsă
Un trifoi cu patru foi.

II.

Miros de pământ, răcoare,
Pomi spălaţi de praf — lucesc
Pân' şi pietrile din curte
La conacul boeresc.

Doar un băeţel şi-o raţă
Într'un colţ lângă zaplaz
Altfel înţeleg belşugul
Ploii rodnice de azi.

Şi cu vocile 'nfrăţite
Cântă slavă amândoi
Bălăcind într'o mocirlă
Ce-i spoeşte cu noroi...

ELENA FARAGO

GRIGORE MANOLESCU*

— O reflecţiune asupra actorului. Autobiografia marelui artist. Familia lui Manolescu. Impresii din copilărie. La conservator. Ştefan Velescu şi Manolescu. Inceputuri şi mizerii. Millo şi Manolescu. Un angajament fericit. Plecarea în turneu la Iaşi. —

Ce rămâne din viaţa şi activitatea unui actor? Iată o întrebare, la care au răspuns cu tristeţă, toţi acei cari au fost fascinaţi de jocul minunat al unui actor celebru.

E un adevăr etern, pe care Jules Claretie l-a sintetizat pe o pagină imaculată din albumul lui Mounet-Sully, în 1886, când marele tragedian interpretà rolul principal din piesa Zaïre a lui Voltaire:

„De câteori nu s-a spus, că nu rămâne nimica din autorul dispărut, nici chiar un pic de fum, şi tragedienii şi comicii de câteori nu esclamă cu melancolie: „Nu va rămâneà nimica din noi, din sforţările şi scrutările noastre, din farmecul nostru, din exis-

GRIGORE MANOLESCU

tenţa aceasta, în care noi ne-am consumat viaţa, pentru a da viaţă operilor poeţilor!“ Insă un nume proiectat în viitor, un nume fixat în memoria oamenilor, nu e oare forma cea mai sigură, cea mai desăvârşită a gloriei?“

Nimeni nu va mai puteà arătà vreodată jocul şi mimica lui Rossi şi a lui Talma, a lui Irving şi Kainz, a lui Millo şi Manolescu.

Toţi aceşti corifei ai rampei au dus în mormânt marele secret al artei lor, după ce au entuziasmat până la delir seria de generaţiuni contimporane, lăsând viitorimei regretul de a acoperì cu mantia de purpură a uitării, tocmai ceea ce ar fi trebuit să rămâe de model în evoluţia teatrului universal.

Din cauză că arta actoricească se bazează mai mult pe tradiţii, progresele ei sunt limitate în comparaţie cu celelalte arte, cari se inspiră direct dela creaţiunile originale ale maeştrilor.

Ş-acum când timpul, criticul care rânduеşte totul în lume, ne arată la ce se reduce activitatea unui actor, privind cu resemnare această vitrigie, să căutăm să punem în reflex de palidă lumină o viaţă, care altădată a strălucit aşa de puternic.

Atât prinos de recunoştinţă mai putem aduce figurei dispărute!

* * *

* Un capitol din volumul care va apăreà la finea lui Februarie, în editura librăriei Socec et Comp.

Grigore Manolescu sintetizează apogeul, la care a ajuns arta dramatică românească.

Dânsul a fost pentru scena noastră, ceeace a fost marele Talma pentru teatru francez — un inovator.

Zile și nopți întregi a jertfit pentru studiare unei piese, căutând să o joace cu toate indicațiunile și fastul arătat de autor.

In trecut nimeni nu puneà atâta preț pe decor și rechiuzită. Montarea pieselor erà lăsată pe sama unor indivizi fără nici o cultură, încât din punct de vedere estetic, spectacolele lăsau mult de dorit.

Manolescu a fost cel dintâi care a adoptat principiile scenice, întroduse în teatru francez de Talma, cel mai genial artist după Molière. Se povestește, că la o reprezentație, Manolescu care erà prea scrupulos în aplicarea acestor principii, n-a voit să se ridice cortina o oră, până ce mașinistul nu a făcut să funcționeze o fântână arteziană așezată într'un decor feeric, cu toate că publicul pierzând răbdarea, vociferà cerând banii înapoi, crezând că nu se mai joacă piesa anunțată. Desigur că noile teorii au produs nemulțumiri printre actorii români, cari învechiți în obiceiuri rele, nu veneau la repetiții, apăreau pe scenă nedeghizați, cu rolurile neștiute, cu toate că printre ei se găsiau și talente reale.

Manolescu prin voința și geniul său neîntrecut, a luptat să ridice teatrul românesc la un nivel artistic superior, căutând ca dânsul se fie un exemplu de perfecțiune.

Grigore Manolescu în „Hamlet".

MATEI MILO

Nici un actor nu știà ce însemnează a studià un rol, până la Manolescu.

A creià din textul autorului o ființă vie, care să reprezinte personajul adevărat din piesă, erà o enigmă, pe care foarte rar un autor vechiu căutà s-o deslege. Totul se reduceà la inspirația momentului. Gest, mimică, joc de scenă, compoziție, vorbe neînțelese de elevii lui Aristia și chiar de generația lui Millo.

Manolescu rupe cu trecutul, studiind pe Hamlet zece ani. O putere nevăzută îl călăuzise în tainele acestui rol, de o compoziție genială, care va fi pentru toate timpurile suișul de glorie în cariera dramatică.

* * *

Marele artist a văzut lumina zilei în București, la 1857, Martie 28, într'o casă din strada bisericei Schitu Măgureanu, unde a fost botezat cu numele de Grigore. „Nașul meu, scrie dânsul într'o autobiografie, puteà să aleagă mai bine, dar e un egoism permis nașilor, acela de a-și da numele la toți finii. Voi păstrà un fel de aversiune contra nașului meu, că nu a putut să mă boteze: Frederik Lemaître, Delaunay, Rossi; dar necunoscându-i, a făcut bietul om ce s-a priceput."

Părinții lui Manolescu se numiau Alexandru și Elisabeta.

Tatăl său a fost fiul medelnicerului Manole Bolintineanu. La înființarea armatei române a intrat de bunăvoie ca serdar. In 1837 și-a dat demisia din ar-

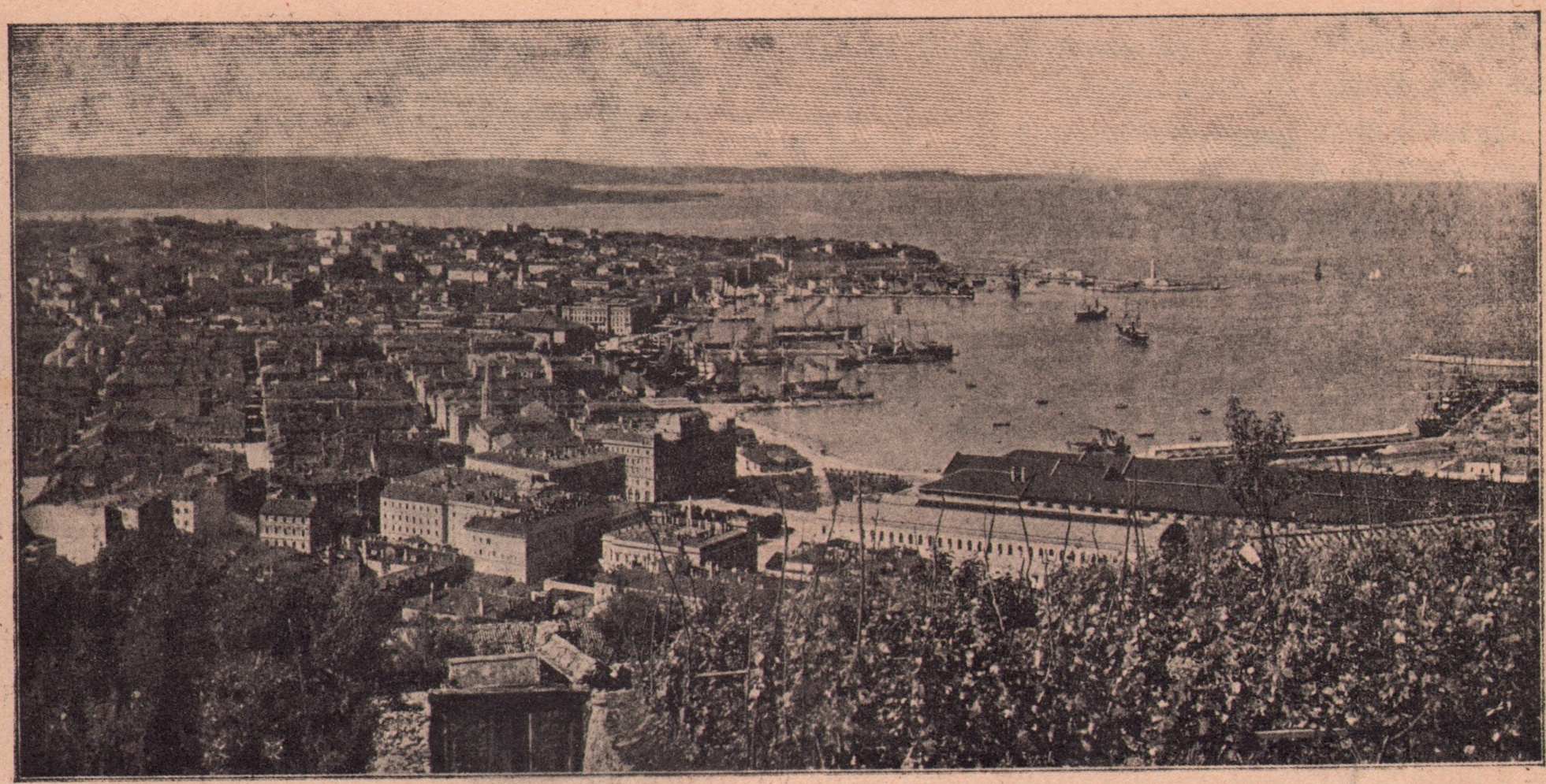

Vederea generală a oraşului Triest.

mată, însurându-se cu Elisabeta Rucăreanu, fata logofătului Gheorghe Rucăreanu din Câmpu-Lung. Din această căsătorie s-au născut: Florentina, soția defunctului avocat Alexandru Dimitriade din Buzeu; Mihai Manolescu, doctor în drept din Paris, fost procuror la Iași, apoi înaintat consilier la Curtea de Compturi; Gheorge Manolescu, care a studiat stiințele politice și administrative la Paris, devenind funcționar superior la Ministerul de Domenii; Maria, soția defunctului maior Grigore Strâmbeanu; în fine Grigore Manolescu, celebrul artist.

Gustul de a îmbrățișà cariera dramatică, pare că l-a urmărit ca o fatalitate pe Manolescu. La vârsta de cinci ani, auzise vorbidu-se în casa părintească de teatru, dar niciodată nu-l văzuse cu ochii. Tot ce cunoșteà acest copil precoce, erau saltimbancările din Târgul Moșilor. Intr'o zi trecând prin fața teatrului, unul din părinți i-a arătat edificiul. „Ce fel? Cugetai! O casă așa de mare pentru teatru? Va să zică acolo se petrec lucruri mari, de vremece le trebue o încăpere atât de mare!“ D'atunci tatăl lui Manolescu nu mai avù liniște. Tăticule ai la teatru, — astea erau vorbele ce le auzià dimineața, seara, la masă, pretutindeni“.

Intr'o seară, bătrânul se hotărî se meargă la teatru. Bucuria lui Manolescu a fost extraordinară. Iată ce ne povestește dânsul: „Instalați într'o lojă de rangul al treilea, așteptam în tăcere ca să 'nceapă spectacolul. Se jucà „Lipitorile Satelor“ de V. Alexandri. Millo erà, bine înțeles, în vigoarea lui. M-am întors acasă visător, fiindcă tot ce văzusem pe scenă, îmi plăcuse mai puțin de cât policandrul cu lămpi de rapiță, la a cărui apariţiune, galeria da regulat un strigăt de admirație, amestecat c'un gest de satisfacție, căci erà semnalul că are să se ridice cortina. Singurul lucru care mă împresionă foarte mult, a fost uciderea lui Ion Teslarul din actul al doilea. Tot restul piesei, n-am făcut decât să-mi zic că: Ion prin minune n-a murit, că trăește, că biata nevastă și copiii or să-l vadă, dar în zadar!...

Deabia acum înțeleg, de ce jocul celorlalți actori mi-au displăcut. Credeam, că ei sunt de vină! După reprezentație, părinții mă asigurară că Ion Teslaru n-a murit adevărat, că dacă m-aș mai duce odată la teatru, l-aș vedeà repetând ceeace făcuse în acea seară. Având o idee aproximativă despre ce este un teatru, d'atunci adio zmeu, adio arșice, adio soldați de plumb!

„Teatru și iar teatru. Dacă făceam cunoștința vreunui băiat, la moment îi propuneam să facem teatru. Dumineca, mă duceam la cel mai bun prieten al meu, unde împreună cu alți copii, împrovizam și jucam câte cinci piese pe seară. Ce vremuri fericite, ce visuri de aur ale copilăriei!“

Germenele artistic care stà ascuns în sufletul lui Manolescu, încolțise. Orice presiune din partea părinților, de a nu lăsà pe fiul lor să se facă „măscărici“, a fost de prisos, căci Manolescu prin o voință puternică, sfidând prejudecățile, a triumfat!

* * *

Familia lui Manolescu și în special tatăl marelui artist, nu voià cu nici un preț să-l lase să apară pe scenă. Ca și părintele lui Millo.

Alexandru Manolescu, considerà teatrul ca un local de petrecere, iar actorii ca niște oameni fără căpătâiu.

Mare necinste erà atunci pentru o familie boerească, când unul din copii se făceà actor, sau cum ziceà însuși bătrânul: „Comedianț care se joace pe sfoară!“

Talentul lui Manolescu fiind mai puternic decât prejudecata, a căutat să-și facă loc, luptând cu eroismul tinereței contra unor principii învechite, căci teatrul, a fost și va fi școala pedagogică a poporului; iar actorul, rămâne marele său educator.

Grigore Manolescu care doreà să se facă actor, părăsește școala, înscriindu-se la Conservator. Micul fugar erà în clasa a doua gimnazială, când apare pentru prima oară în fața profesorului Stefan Velescu, recitând c'un ton îngânat și peltic poezia „Sburătorul" a lui Heliade Rădulescu. Colegii râdeau în hohote de îndrăzneala lui Manolescu, care stà împetrit, ascultând observațiunile aspre pe care Velescu i le făceà, îndemnându-l chiar să se lase de teatru, căci nu va puteà să facă niciodată nimic.* Cine ar fi putut să bănuiască, că în corpul acela slab, disproporționat, cu brațe lungi, palme butucoase, picioare întoarse înlăuntru în formă de x, trăià germenele unui talent așa de puternic. Acest început nenorocit, nu descurajează pe Manolescu, care devenise acum obiectul de dispreț al colegilor triumfători. Ghemuit într'un colț, ascultà în fiecare zi, lecțiile admirabile ce le făceà la Conservator Velescu. Nebăgat în seamă, el învățà cu o sârguință mare toate rolurile, încât dacă lipseà un replicant, Manolescu îl înlocuià cu succes, câștigând încetul cu încetul încrederea profesorului.

Intr-o zi Matei Millo a fost învitat de Velescu, să-i vadă jucând elevii.

Prin fața marelui artist se perindară o serie de elevi, floarea Conservatorului, dar care nu mulțumiră de loc pe Millo. La sfârșit, Velescu puse să se joace și o piesă; lipsind un elev, acel rol neînsemnat a fost jucat de Manolescu cu atâta patimă, încât la un moment privirile lui Velescu se întâlniră cu ale lui Millo, întrebătoare și mirate. Manolescu mai recită, după dorința lui Millo, poezia „Sburătorul", care făcù se lăcrimeze pe marele artist!**

„Pe lângă talentul pe care mi l-a dat Dumnezeu, sunt fericit că pot să prevăd și să aleg pe cel care e hiretisit ca și mine să joace pe scândurile blăstămate ale scenei.

Eu am descoperit, la clasul lui Velescu, pe Grigore Manolescu, acea figură unică din teatrul românesc, care îmi impuneà respect și mă făceà să tremur de emoție, când îmi dădeà replicile la Bossel." ***

După audițiuuea dela Conservator, Matei Millo îl angajează pe Manolescu ca actor în trupa sa, plătindu-i opt galbini pe lună ca salar. Erà un pas spre glorie, pas, pe care părinții lui Manolescu îl considerau ca o necinste adusă familiei. Tatăl său înfuriat pe Millo, îl amenință pe artist cu parchetul, dacă nu vrea de bunăvoe să concedieze pe fiul său din trupă. Dar gestul de disperare al bătrânului Manolescu, făcù pe Millo să-și amintească de blăstemele și prigonirile familiei lui, care mersese până acolo, încât să-l șuere când apărù pe scenă, crezând că-l va descurajà de teatru. Ș-acum când aveà în față pe tatăl lui Manolescu, aceste amintiri îl făcură să zimbească cu amărăciune, căci cel care se rugà și-l amenințà, nu reprezentà decât pe învinsul unor prejudecăți sociale!

„Despre fuga lui Grigore de acasă; mai întâi, nu se poate numì fugă, ci a plecat în înțelegere ce a avut cu tata și iată cum: Fiindcă părinții nostri nu voiau să-l vadă jucând pe scenă, găsind că ar fi o înjosire, (ca oameni bătrâni apucase alte timpuri și obiceiuri) tata a rugat pe Millo, care făcuse angajamentul cu dânsul, să nu-l primească în trupă, că-i nenorocește copilu. Millo i-a răspuns că nu poate face nimica, adăugând că rău face că se opune, căci el vede un mare talent în acest băiat. Bietul tata ne mai știind ce să facă și neputândn-se obicinuì cu ideea că băiatul lui ar fi să fie actor, s-a dus la parchet și a reclamat procurorului, cerând să-l aresteze ca fiu nesupus părinților săi; procurorul i-a zis că nu poate face aceasta, deoarece nu este caz de urmărire, când un copil își alege o carieră care nu convine părinților. Văzând tata că nu izbutește și pe calea aceasta, a hotărît de ai propune să-și aleagă una din două, ori rămâne în casa părintească urmând liceul în particular, ori se părăsească casa noastră, crezând că-l sperie. A preferat să plece, decât să se lase de teatru".*

După acest incident familiar, Manolescu debutează pe scena dela Bossel, jucând jolul Tochenbouri din piesa *Un bal în lumea mare,* alături de Millo. Succesul a fost desăvârșit și toți cari asistaseră la reprezentație, a doua zi se întrebau, cine e tinărul artist care a caracterizat așa de bine acel rol. Millo mulțumit de achiziționea făcută, îi ridică leafa și pleacă cu Manolescu la Iași.

Din acea clipă, Manolescu părăsește casa părintească, rupând orice relații cu tatăl său, putând deacum înainte singur să-și câștige existența și să înfrunte piedicile ce i s-au pus în drumul spre glorie.

„Mulți entuziaști și mulți idealiști am întâlnit; dar atâta voință și dragoste de teatru ca la Manolescu, n'am văzut în cariera mea de artist!" **

Octav Minar.

---

* Anul 1872. Toamna. Mătușa-mea Teodorina, se împacă cu publicul craiovean și face trupă.

Pe când se pregăteau angajamentele, eu eram însărcinată cu corespondența. Printre alții, mi-aduc aminte că am scris, din parte-i, lui Petreanu, un bun elev al Conservatorului. Acesta n-a răspuns, — însă, ca un schimb întâmplător, am primit o propunere dela un coleg al său, Grigore Manolescu. Teodorina, a cerut referințe la București. *Ștefan Velescu, care în nenumărate rânduri sfătuise pe Manolescu să se lase de teatru, i-a răspuns că nu e bun de nimlca și atunci a fost angajat un oarecare Vasiliu.*

(Aristizza Romanescu: *30 de ani,* pag. 25).

** Intr'o cronică teatrală din ziarul „Românul", citesc următoarele: „Gesturile îi sunt măsurate și rotunde, ceeace denotă studiu și inteligență... căci studiul, studiul psyhologic, este indispensabil spre a înțelege și a interpretà simțemintele și pasiunile". E părerea lui G. Dem. Teodorescu asupra lui Manolescu, când s-a produs la examenul de fine de an al Conservatorului, jucând pe *Cimbru,* din piesa „Influența Morală" a lui G Sion. (1873).

*** Rânduri dintr'o scrisoare a lui Millo, adresată lui *Pantazi Ghica,* prietenul său intim.

* Dintr'o scrisoare adresată de *Maria Strâmbeanu,* sora lui Manolescu, autorului acestui studiu.

** Un fragment din aceeaș scrisoare citată mai sus, adresată de Millo lui Pantazi Ghica.

Poezie

Sclipire pururi fără vină, din razele ce-mi mor la geamuri,
De-aș fi trecut, ca orișicine strein întârziat pe drum...
Ci, ca 'ntr'un vis topit de farmec, cum ai știut să-mi râzi în treacăt
Culcându-mi leneș ochii 'n puful hlamidei tale de parfum!

Sub pulberea-ți bogată 'n glasuri, m'ai fulgerat atunci pe semne,
Cu'n picur doar din scânteierea eternelor păreri de rău,
Căci eu de-atunci, sub globul lămpii, ascult povața ta cuminte
Ș'adeseori mă simt în noapte că-s robul cântecului tău...

Cine-i fi tu, din care țară de m'ai cuprins așa cu brațul
Din încleștarea cărui astăzi zadarnic stărui să mă zmulg...
Rămân avânturile-mi mute pe urma clinchetelor tale
Și se topesc cum se topește argintul alb al unui fulg.

Să nu-ți fi cunoscut mireasma, sub care sufletele cântă,
Luam cărări mai ideale, aș fi mai fericit acum..?
. . . . . .

Dar știu că 'n pașii mei de-o clipă pe lângă crucea dela poartă-ți
Aș trece azi ca orișicare strein întârziat pe drum!

T. MURĂȘANU

CRONICĂ DOCUMENTARĂ

APENDICITA

Ca toate lucrurile din lumea noastră civilizată, boalele îşi au şi ele moda. Am avut până acum moda influenţei, a migrenei, etc. De câţiva ani încoace boala cea mai la modă este apendicita.

Şi moda aceasta e primejdioasă. Cât de număroase sunt victimile pe cari le-a făcut ea! Trebue să adăugăm însă că voinţa omului e streină de dânsa. Ce boală e apendicita? De unde vine? Care sunt cauzele ei? Iată despre ce ne vom ocupà în articolul de faţă.

Că apendicita este o boală modernă, nu putem afirmà; ştim însă că ea este la modă. Nu e zi în care să nu cetim prin ziare că cutare ministru, cutare deputat, cutare actoriţă celebră a fost operată de apendicită. Graţie snobismului, pacienţii sunt mulţumiţi când suferă de ea. Nu s'a vorbit oare în timpul din urmă de o miliardară americană care îşi împodobeşte gâtul cu un medalion de aur şi diamante în care păstrează apendicele pe care i l'a extras chirurgul?

Da, apendicita este o boală la modă. Eduard VII a murit de ea, şi Gambetta de asemenea. Oamenii celebri sau notorii cari au fost operaţi de apendicită sunt nenumăraţi. Nu se anunţase oare la începutul toamnei din ăstan că d. Niculae Iorga ar fi atins şi el de o criză de apendicită? Din fericire svonul erà fals.

De vreo cinsprezece ani de când se vorbeşte de apendicită, s'ar păreà că boala aceasta ar fi uşor diagnosticată de medici. Faptul însă nu este esact, şi de acì primejdia într'adevăr serioasă a apendicitei.

Oare ce este apendicita? Ea este o infectare a apendicelui, adecă a organului de grosimea unui creion şi lung de 7—8 centimetri cari se află situat în josul intestinului gros. Apendicele este la rândul său, un intestin inutil care nu comunică cu nici un alt intestin, fiind închis în partea sa inferioară. Când se întâmplă ca vreo parcelă alimentară: o fărămiţă de pâne, un simbure de fructă, să între în apendice, ea târeşte după sine toţi microbii pe cari îi conţine. Se poate întâmplà că ea samănă în colţul apendicelui fără a provocà nici un accident. În unele cazuri însă, corpul acesta strein irită şi inflamează mucoza care căptuşeşte cavitatea apendicelui. Atunci simţim în partea dreaptă a pântecelui o mică tensiune dureroasă care trece în general repede şi pe care nu o luăm în seamă. Dar când microbii cari au pătruns în apendice sunt răi, virulenţi, patologici, ei formează cangrena, perforează apendicele

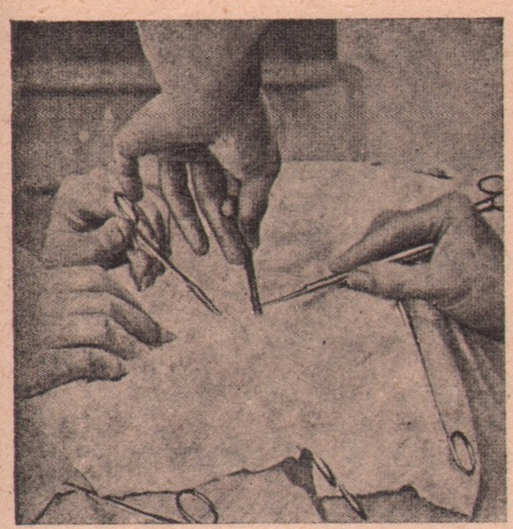
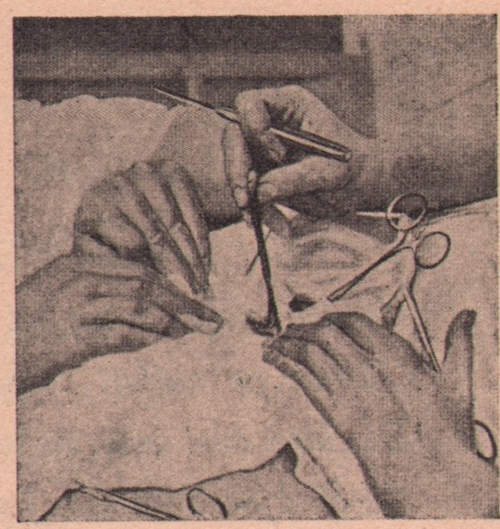
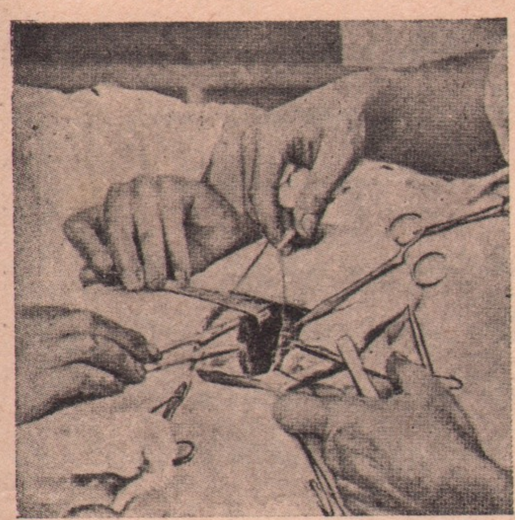
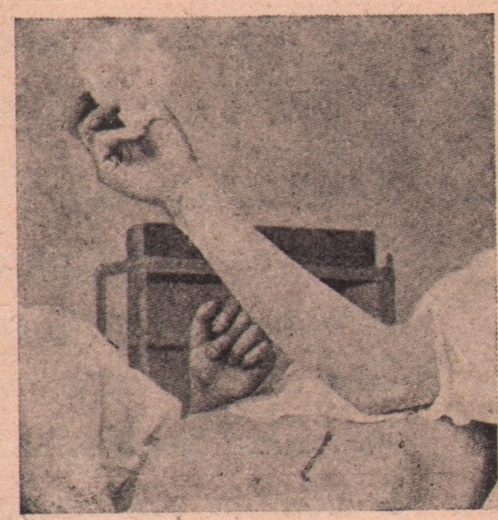
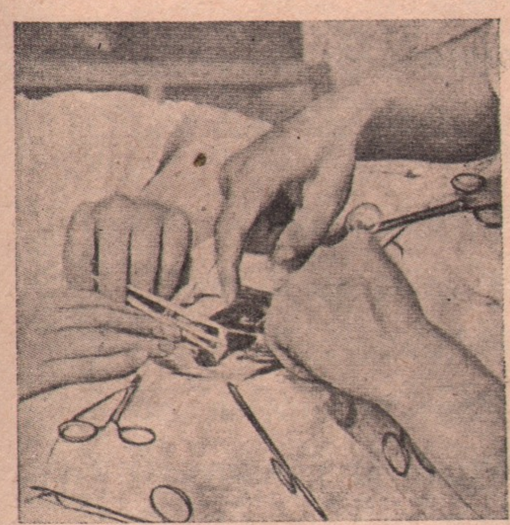
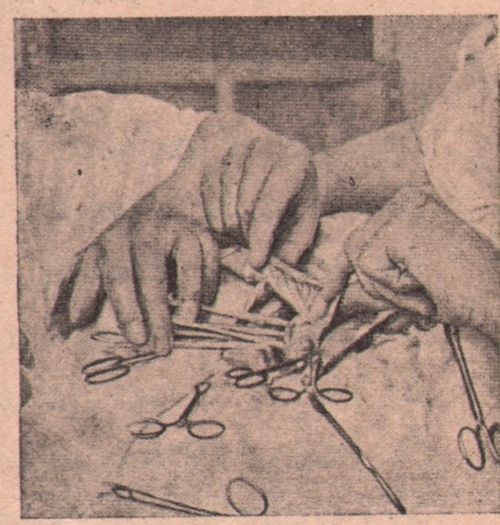

Diferite faze ale unei operaţiuni de apendicită.

şi îşi revarsă otrava în tot organismul nostru, după ce au infectat peritoniul care învăleşte organul apendical. În cazul acesta are loc apendicita fulgerătoare, care este aproape în totdeauna mortală.

Am scris mai sus că apendicita nu se poate recunoaşte cu foarte mare uşurinţă. Să vedem aşa dar cari sunt simptomele apendicitei normale sau nefulgerătoare, ca să-i zicem astfel.

Mai întâi simţim o greaţă generală, apoi dureri violente în pântece, dureri tenace cari ne silesc să ne culcăm. În curând apar vărsături şi friguri. Întreg pântecele este dureros, dar mai ales în şanţul iliac drept. În cazul acesta o intervenţie chirurgicală este necesară, cu condiţia însă ca medicii să fie siguri de diagnosticul lor. Căci simptomele apendicitei se pot foarte bine confundà cu durerile pe cari le provoacă nefrita, cistita cari sunt boalele beşicei, sau cu colicele hepatice, cari sunt boalele ficatului. După cum vedem, medicii se află într'o situaţiune foarte delicată când au de diagnosticat apendicita.

Bine înţeles, că lucrurile se schimbă când e vorba de apendicita fulgerătoare. Simptomele ei sunt absolut sigure, dar intervenţia chirurgicală nu mai poate nimic în acest caz. Ea ar fi tardivà. Să vedem cum se anunţă o apendicită fulgerătoare.

Ea ne loveşte de cele mai multeori în plină sănătate. În mijlocul unei plimbări, sau dimineaţa la sculare pacientul e izbit brusc de o durere violentă, excesivă, insuportabilă în pântece, în partea lui cea dreaptă. S'ar spune că l'ar fi lovit un glonţ de revolver. Aproape numai decât apar vărsăturile, nişte vărsături verzui, pline de fiere. Respiraţia devine gâfăindă, repede, frigurile se aprind şi cresc mereu, inima slăbeşte şi pulsul se face aşa de slab şi el, încât nu-l mai simţi sub deget. Cu trăsăturile descompuse, livide, bolnavul nu mai e de recunoscut. O sudoare rece îl scaldă, el suferă în mod atroce. Toate aceste simptome se succed şi se agravează cu o aşa repeziciune încât, întocmai ca în urma unei otrăviri, bolnavul moare după puţine ciasuri. Dar ce otravă e mai primejdioasă decât aceea a microbilor cari, găurind apendicele — gaura nu e mai mare decât un bob de linte! — pătrund în peritoniu şi-l infectează.

Apendicita aceasta se numeşte apendicita supra-acută.

* * *

Ce ne interesează pe noi, e să ştim din ce pricini se formează apendicita, şi cum să facem a o evità. Astăzi s'a demonstrat că apendicita a existat în toate timpurile, dar că ea s'a înmulţit mai ales în epoca noastră, din pricina schimbărei regimului nostru alimentar.

Mâncăm astăzi prea multă carne, şi carnea, consumată în cantităţi prea mari îngreuiază funcţiunea intestinului şi o complică. Carnea e de o mistuire grea, ea fermentează în intestine, le irită prin produsele chimice, adevărate otrăvuri, cari se formează în urma acestor fermentaţiuni. În al doilea loc, carnea constipă; massele cari se acumulează în intestinul cel gros îl destind, îi inflamează mucoza şi inflamaţia aceasta se propagă repede la invecinatul apendice.

Acum, dacă teoria aceasta ar fi exactă, dacă apendicita e într'adevăr produsă de abuzul de carne, boala aceasta ar trebui să fie foarte rară la oamenii mai săraci, deci mai sobri şi cari mânâncă mai puţină carne. Şi faptul acesta e cât se poate de adevărat. În general apendicita nu e boala nici a ţăranilor şi nici a lucrătorilor, ci a orăşenilor cu dare de mână.

Se ştie că ţăranul mânâncă foarte rar carne. Ei bine, într'o statistică publicată de doctorul Stoicescu din Bucureşti, găsim următorul caz foarte interesant: În spitalele rurale din România cazurile de apendicită sunt 1 la 22.000 de bolnavi, pe când în spitalele urbane, proporţia se ridică la 1 caz numai la 234 de bolnavi! Aşadar în România, apendicita este de o sută de ori mai rară la ţărani decât la orăşeni.

Doctorul francez Houssaye din Pont-Levoy, semnalează că în regiunea sa nu trăià înainte vreme decât un singur măcelar. Şi timp de cincizeci de ani, tatăl său care a practicat medicina în acelaş loc, nu a semnalat nici un caz de apendicită. Astăzi burgul francez, numără trei măcelării fixe, două cărnăţării şi mai mulţi

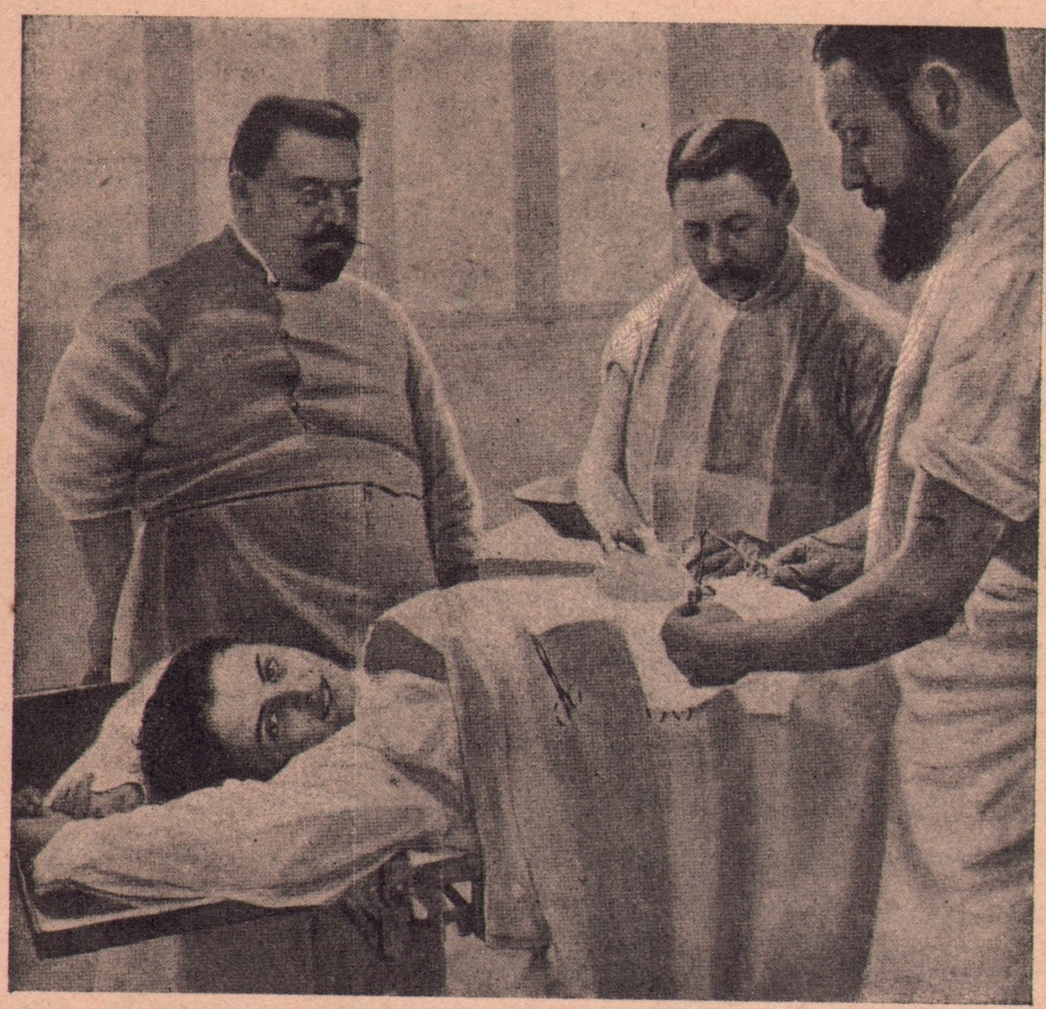

După operaţiune. Chirurgul arată colegilor săi abcesul format la vârful apendicelui pe care l-a estras. Pacientul nu a fost cloroformizat ci cocainizat.

măcelari ambulanţi. Şi într'un răstimp de puţini ani doctorul Houssaye fiul, a avut de îngrijit nouă cazuri de apendicite, toate la burghezii din partea locului, oameni cari mănâncă în mod copios.

Dar afară de chestiunea cărnei, mai este un punct delicat pe care îl vom semnalà totuş, în scopul de a evità apendicita şi în scop de higienă. Sunt unii oameni cari nu ies regulat la garderobă, ci cari îndeplinesc acest act la câte două trei zile odată. Aceasta e foarte rău, căci drojdiile alimentare inflamează intestinul gros prin urmare şi apendicele, de unde apendicita. Trebue să ne îngrijim foarte bine şi să recurgem la purgative ori de câteori nu ne simţim bine. Este înţeles însă că nici purgativele nu trebuesc luate cu exces. Cea dintâi condiţiune însă ca să evităm complicaţiunile apendicitei, este să ne adresăm doctorului ori de câteori simţim simptome îngrijorătoare.

Când apendicita este luată la vreme la răspăr, putem fi siguri de însănătoşire. Operaţiunea ei este astăzi sigură, graţie progresului chirurgiei. Ea poate aveà loc asupra oricărui bolnav, chiar asupra aceluia căruia cloroformizarea i-ar fi fatală. În acest caz oamenii de ştiinţă recurg la cocainizare, adecă la amorţirea organelor cari trebuesc operate — şi atunci pacientul poate asistà cu ochii deschişi, cu mintea limpede şi fără nici o durere la spintecarea propriului său abdomen.

D. M.

Rugăm pe onoraţii noştri abonaţi, cari nu şi-au reînoit încă abonamentul pe anul curent, să binevoiască a-l reînoì, ca să nu fim nevoiţi a le sistà trimiterea revistei.

Domniţa

Vioarei din Bihor

Un chiot pe vale şi zboară
Cu trăznetu 'n suflet arzând
Călare pe roibul sălbatec —
De iute ce-i este nebun...
Să-şi afle domniţa fugită,
Dar nimeni nu-i zice: drum bun,
Căci nimeni nu-i ştie arsura,
Ce inimă are, ce gând?

Alesul aleşilor lumii
De-o mie de ori năzdrăvan,
În sânge-i sporeşte viaţa
Ce-o are 'nverzitul stejar,
Nu-i altul în lume să-i stee
O clipă în cale măcar,
Cu stânga îşi ţine fugarul
Ce-l strigă pe nume: Şoiman.

În două el spintecă târgul
Şi-l lasă în urmă mereu.
La geamuri luminile albe
Cu târgul în urmă se stâng.
El ştie că astăzi doi tineri
În braţe puternic se strâng
Şi-i creşte năpraznic mânia
Şi-şi simte răsuflul mai greu.

Cum scapără 'n noapte copita
Şi zvârle pietrişul scântei
Nu-s ape destule să curgă
Să-l ţină din goană pe loc.
Tot una se face cu drumul,
Aleargă fugarul de foc,
Să-şi ducă stăpânul mânia
Pe urma viclenei femei. —

De-oparte-o lumină târzie
În noapte răsare clipind
Ca ochiul cel roş de bălaur —
Acolo-i domniţa 'n castel.
Uşoară ca fulgul de Marte,
Cu mijlocul tras prin inel,
În groaza păcatelor fugii
Se vede pe altul iubind.

Ajunge la poartă stăpânul,
Descalecă roibul spumos
În mână el vântură straşnic
Un paloş în aur ţintit,

Să-i rupă, să-i sfâşie haina
Să verse şi sânge iubit,
Să-i zmulgă podoaba din creştet,
Să-i calce podoaba pe jos!

Cu pumnul fărâmă zăvorul
Şi-n ţăndări azvârle în sus
Portiţa de vreme 'n cuiată
Şi întră cu braţul întins.
I-l frige arsura din peptu-i
Ca focul din iadul nestâns
Şi-o lacrimă limpede varsă:
E plânsul norocului dus.

Mai aprig un vifor ca dânsul
Nu este în lume, n'a fost.
El scoate ţâţânele uşii,
Cu braţul trăzneşte 'n pridvor:
„Să iasă domniţa, să vină,
„Căci râde întregul popor!
„Domniţa mă fură, domniţa
„Îşi uită de casă, de rost!"

Din fundul cămării păşeşte
Domniţa cu părul desprins,
Ca trestia, naltă, subţire
Se 'ndoaie pe spate domol,
În mersu-i de leagăn răsare
Şi vârful piciorului gol.
Ea ştie să 'nvingă stăpânul
Să 'nvingă pe cel neînvins.

Cu ochii de fulgere roşii
Cu paloşu 'n dreapta ţinut
Cu trupul ca jarul-văpae,
Se uită stăpânul ca 'n vis:
Domniţa în sală 'nfloreşte
Ca luna prin geamul deschis,
Frumoasă ca basmul iubirii
Şi astăzi de nimeni ştiut.
. . . . . .

„Hai, vino, domniţă, cu mine,
„Să mergem la cuibul cinstit
„Eu ştiu slăbiciunea femeii
„De-aceia greşala ţi-o iert.
„Nu vreau cu mânia ascunsă
„Odată măcar să te cert!..
„Domniţă, din basmul iubirii
„Şi basmul de mine-i trăit!"

VOLBURĂ POIANĂ

FLOAREA BETULIEI

ROMAN DIN EPOCA ASIRO-BABILONIANĂ

DE: STEFAN LÁZÁR.

TRAD. AUTORIZATĂ DE: ALEXANDRU CIURA

XII. — 8 —

Răspunsul lui Ieroboam.

În apropiere s'auzì ţipetul goarnelor.

— Deşteaptă-te, Nabuzar! Vine Suhor şi-ţi aduce răspunsul lui Ieroboam.

Îl scuturau cu putere, dar Nabuzar mormăià somnoros:

— Ce este?...

— Trezeşte-te! Ieroboam...

Nabuzar se ridică:

— Unde e?

Privì în jur cu ochii tulburi:

— Aduceţi-mi calul şi paloşul; îl omor...

— Ce te umfli în pene, curcan îngâmfat? — întrebă Bilbo. — Ce-ţi iei aere de leu, când tu eşti laş ca un iepure. Te învăţ eu, cum se învârte arma, vino numai! — strigă el, imitând gesturile lui Ieroboam.

Nabuzar îl privì şi nu-i răspunse. Suhor intră şi-i anunţă:

— Viteazule, ţi-am împlinit porunca. L-am chemat la duel...

— Pe cine?

Şi căscă plictisit.

— Pe Ieroboam şi pe toţi vitejii Betuliei.

— Da, da, — şi?

Ieroboam îţi trimite vorbă, că primeşte duelul, şi că mâne, când soarele va strălucì pe culmea Chelmonului, el îşi va spălà mâna în sângele tău...

— În sângele meu? — izbucnì Nabuzar.

Clipeà din ochi repede, cuprins de o furie fără margini. Suhor urmă:

— Ieroboam îţi mai trimite vorbă, că nimeni nu poate scăpà de soarta lui; nici tu, nici el... Şi că îţi doreşte reuşită la duel...

— În sângele meu, — repetă Nabuzar, căci nu-i mai eşià din minte, solia lui Ieroboam, că-şi va spălà mânile în sângele lui, când soarele va strălucì pe culmea Chelmonului.

Îşi bătù pieptul, înfuriat:

— Aşteaptă, nevârstnicule! Lancea mea te va despicà în două şi nu se va oprì până în soare, despicându-l şi pe acesta.

Râseră cu toţii, mai ales Bilbo, de lăudăroşia asta. Holofern întrebă pe Suhor:

— Ce veste-i în Betulia?

— E o luptă mare între partide. Ne-au dat drumul înlăuntru şi am văzut şi noi.

— Cum asta?

— Mulţimea se înghesueşte pe uliţele strâmte şi cere urlând: moarte... Capul însângerat alui Abiezer e atârnat deasupra porţii.

Holofern căscă ochii mari.

— Ce s'a întâmplat?

— Achior, regele Amoniţilor, a descoperit tradarea lui Abiezer, şi poporul l-a ucis.

Holofern scrâşnì din dinţi:

— Vai ţie, Achior!

Se gândì puţin, apoi adause:

— Dealtfel piară toţi trădătorii, cari îşi vând neamul. Bine i-au făcut!.. Poţi merge...

Suhor se închină şi ieşì cu gorniştii.

— În sângele meu? — s'auzì încă odată glasul lui Nabuzar.

Holofern zise încet, cu gândul la Abiezer:

— Destinul ne ajunge pe toţi.

Regii aprobară, clătinând din cap. Bilbo arătă spre Nabuzar:

— L-a ajuns şi pe nenorocitul ăsta. Nu-l vedeţi cum se luptă! Dar vinul e mai tare...

Se plecă la urechia lui:

— Ţi-ai pierdut mintea, fătul meu... Şi asta e mare nenorocire, căci beutorul prea lacom, nu însătoşază niciodată după adevăr.

Holofern porunci, cu un gest, să umple cupele de aur...

XIII.

Povestea femeii celei frumoase.

Se apropià un convoiu din tabăra căruţaşilor. Gardiştii aduceau două ovreici.

Holofern făcù semn, să le dea drumul în cort.

Soldaţii întrară cu prizonierele şi comandantul gărzii spuse.

— Stăpâne, braţ puternic al Babilonului! Aceste două ovreici sunt prizoniere...

Un murmur năbuşit s'auzì. Priviau cu toţii auriţi la femeia distinsă, care erà de o frumseţe orbitoare, şi în hainele ei sfârticate. Holofern o privià cu încordare.

Erà înaltă şi sveltă ca olivul şi totuş gingaşă, ca crinul; faţa ei erà albă puţin roza, ca coloarea piersecilor de Armenia; ochii ei mari de un vânăt adânc, ce bate în negru; buzele ei mici şi roşii, senzuale, ca un fruct cărnos, desfăcut, în care strălucià şiragul dinţilor de mărgăritare; părul ei bogat îi imprejmuià fruntea ca o splendidă coroană de bronz. Erà ca o dulce şi ademenitoare vedenie de vis...

În hainele ei rupte, erà asemenea unui înger gonit din cer.

Gardistul spuse:

— Eram de pază lângă fântâna cea din urmă, când am auzit nişte ţipete. Atunci am observat, că aceste două femei fug spre noi, urmărite de luptătorii betulieni, cari asvârleau în urma lor săgeţi.

Holofern întrebă:

— Cine sunteţi?

Ele se proşternură în faţa lui:

— Puternice stăpâne, eu sunt Iudita, şi aceasta e servitoarea mea, Lia....

Glasul ei erà dulce ca harfa cerească a heruvimilor. Holofern se însenină, căci glasul acesta îi străbăteà sufletul.

— Eşti din Betulia?

— Da...

— Cine eşti şi ce ai săvârşit, de te alungă chiar ai tăi?

— Sunt rudă cu Abiezer... Poporul l-a omorât, căci un om cu numele Achior l-a acuzat cu tradare... I-au împlântat capul într'o lance şi l-au atârnat pe poarta cetăţii.

Plângeà.

— Dar nu s'au îndestulit cu omorârea lui. Au măcelărit pe toate rudele lui, fără a cruţà nici pe copilul din faşă, ca să nu mai rămână nici un picur din sângele vânzător...

Plângeà cu hohot; servitoarea plângeà şi ea.

— Şi pe mine m'au căutat, să mă ucidă, dar am scăpat amândouă, într'o clipă norocoasă, prin poarta din dos. Am voit să mă refugiez în Ierusalim, unde am multe rude distinse... dar m'a observat un paznic, a suflat goarna şi s'au pornit pe urma noastră. M'am întors apoi şi am luat-o la fugă spre tabăra voastră, ca să mor mai bine de armele Asirienilor...

Se târî spre Holofern:

— Stăpâne, cred că tu eşti domnul taberii... Te implor, ca în mânia ta dreaptă, să nu ne chinueşti îndelung. Isprăveşte repede cu noi...

Tremurà în tot trupul; Holofern îi răspunse cu blândeţe:

— Iudito nu te teme, nici tu servitoare, căci arma răzbunătoare alui Holofern nu atinge femei...

— Stăpâne... tu eşti dar Holofern?

Iudita îşi plecă ochii ruşinată. Holofern râse:

— Da, eu aş fi... De ce îţi pleci ochii? Ori sunt aşa de pocit, încât nici nu poţi privì la mutra mea întunecată?

— O, viteazule cu braţ înfricoşat, nu mă batjocurì, căci nu sunt vrednică nici să-ţi desleg curelele încălţămintelor...

Bilbo sta ghemuit şi privià cu stăruinţă la cele două femei. Ochii lui verzui străluciau vicleni, ca ai şarpelui... Holofern îşi întinse mâna:

— Veseleasca-se inima ta, Floarea Betuliei, căci vi se dă îndurare. Ridică-te!

Iudita se închină şi mai adânc.

— Stăpâne.

— Ridică-te, când îţi spun...

Un soldat sărì la Iudita şi îi strigă:

— Nu auzi, ce-ţi spune steaua Babilonului?

O apucă şi o ridică brusc dela pământ. Iudita privì la ostaş cu spaimă:

— Sunt slabă — zise pe limba asiriană — picioarele mi se împletecesc...

Holofern sărì şi-şi clătină capul, încât îi căzù diadema de aur:

— Un milion de zei! Ticălosule... Cum cutezi să te atingi de această femeie, când eu i-am dat graţie.

Şi făcù sămn soldaţilor:

— Duceţi pe acest mişel şi-i tăiaţi capul, ca să rămână ca pildă înaintea oastei babiloniene.

Soldatul se proşternù în faţa lui Holofern; ceialalţi îl înhăţară.

— Duceţi-l!

— Indurare... — imploră osânditul.

Dar nu i s'a dat.

— urmează —

FLORI DE-O ZI

Geniul

Nu odată întâlnim în cărţi, reviste şi ziare, şi auzim în discuţii termeni ca: „mânile lui geniale, ochii lui geniali“, „vocea-i genială“, etc. — şi suntem aşa de obişnuiţi cu aceste asociaţiuni de cuvinte, încât nu le mai luăm în seamă, adică le considerăm ca pe ceva consacrat.

Şi facem foarte rău. Nu trebue să fim nici indulgenţi şi nici indiferenţi faţă de incorectitudinele de limbă. Cu cât vom şti să preţuim şi să purificăm limba ce o vorbim, cu atât mai mult vom merità calificativul de civilizaţi şi de culţi. Ceea ce ne deosebeşte de restul creaţiunei este mai ales facultatea pe care o avem de a ne exprimà prin cuvinte. Limbajul nostru este tot ce posedăm în noi mai omenesc. Să-l perfecţionăm cât se poate mai mult. Să ne dăm seama de valoarea fiecărui cuvânt. Să ne clarificăm expresiile, să le simplicăm, să le înobilăm. Acela care obişnueşte a se exprimà cu preciziune va cugetà cu limpezime. Să evităm cu energie incorectitudinele şi vulgaritatea din limba în care ne rostim. Vulgaritatea este de fapt, o chestie de educaţiune, dar incorectitudinea e afacere de obiceiu şi o întâlnim adeseori la oameni destul de culţi.

Aşa bunăoară, ne-am obişnuit, după cum am scris mai sus, să cetim şi să auzim adjectivul genial unit cu substantivele cu cari el concordă mai puţin. Când se spune o minte, o inteligenţă genială, asociaţia e potrivită; dar nu cunosc nimic mai ridicol decât cuvintele: o voce genială sau nişte ochi geniali.

Ce este geniul, acest cuvânt fascinator, care evoacă în noi de câteori îl rostim o noţiune de admiraţie, de veneraţiune, de respect? Definiţia lui clasică ar fi cam următoarea: geniul e cel mai înalt grad de perfecţiune la care pot ajunge anumite facultăţi omeneşti... Orice facultate omenească? Nu, de sigur, ci anumite facultăţi intelectuale ale noastre. Într'un cuvânt, geniul se poate aplicà exclusiv la mijloacele noastre spirituale şi sufleteşti, la duhul nostru creator şi de observaţiune. O carte este genială când autorul a cheltuit pentru a o scrie cele mai înalte calităţi de cugetare, de evocare sau de observaţie. Un tablou este genial când artistul a pus întrânsul nişte supreme însuşiri de viziune. O descoperire se poate numì genială când omul de ştiinţă căreia îi aparţine a dat dovadă de cel mai ascuţit spirit de calcul şi de observaţiune întru degajarea elementelor ascunse ale naturei. Dar mâna scriitorului nu poate fi genială, nici ochiul pictorului, şi nici bicepsii omului de ştiinţă. Mâna autorului a scris ce i-a dictat creerul său, ochiul artistului a văzut şi reprodus ce i-a sugerat sufletul său şi muşchii savantului au mânuit aparatele de laboratoriu după poruncile raţiunei lui. Se poate spune, după cum am scris, o minte, un spirit genial, şi chiar o frunte genială, căci din acest cuvânt inţelegem creerul pe care-l adăposteşte fruntea. Dar mânile, ochii, glasul nu pot fi niciodată geniale, nici chiar când e vorba de glasul unui tenor. În cazul acesta, de ce n'am zice şi un picior genial, un tors genial, nişte mustăţi geniale?

Când ascultăm pe un om de geniu, ne este permis să spunem, că cuvintele lui sunt geniale, dar nu şi vocea sa. Putem scrie deasemenea „în ochii lui strălucea geniul“, adecă acel reflex intim şi abstract al sufletului şi al minţii omeneşti, care se resfrânge în privire. Afară de creer însă, nici unui organ al nostru nu i s'ar potrivì calificativul: genial.

Să înlăturăm dar, pe cât vom puteà incorectitudinele de limbagiu. Aceste incorectitudini sunt de două feluri: grosolane şi subtile. De cele dintâi nici nu mai vorbim, căci ne închipuim a ne adresa unor cetitori culţi. Îi facem însă atenţi asupra incorectitudinelor de al doilea fel, pe care le-am ilustrat mai sus ca un exemplu. Ele nu ne sunt plăcute. Înlăturarea lor va obişnuì inteligenţa noastră cu precizuinea, cu sobrietatea, cu eleganţa. Să o exersăm în acest sens.

A. C.

Cărţi primite la Redacţie:

Dr. H. Petra-Petrescu: Revista teatrală, anul I. nrul 1. Abonamentul 3 cor. pe an. Apare la 3 luni odată.

Gav. Todica: Hades, studiu de filosofie. Preţul 1 cor. De vânzare la „Librăria Naţională“ S. Bornemisa, Orăştie.

O O O

Scrisori dela Redacţie

MANUSCRISELE NU SE ÎNAPOIAZĂ

S. Ţ. F. Poezia dv. are o formă prea greoaie şi un stil prea puţin poetic. Nepublicabilă.

G. B. „Suferinţa“ nu face pentru publicul nostru cetitor. Altele ca cea dinainte, publicăm cu drag.

Fl. Marin. „Blestemul“ e mai de grabă o povestire în felul celor scrise de Dragoslav, decât o noveletă, cum îţi place dumnitale s-o numeşti. Ca concepţie e succesă şi brodarea subiectului e destul de reuşită, deşi nu destul de interesantă. Forma însă lasă de dorit şi stilul nu-i nici poporal cu desăvârşire şi nici destul de literar. Într'o gazetă poporală ar intrà, dar pentru o revistă nu face. — Noi credem, că mai târziu o să puteţi da lucruri mai bune, publicabile.

O O O

Scoarţe pentru Cosinzeana.

Abonaţii noştri, cari doresc să aibă scoarţe pentru revistă, sunt rugaţi să binevoiască a ne trimite cu reînoirea abonamentului deodată 2 cor. 20 fil. Scoarţele se vor comandà numai pentru acei abonaţi, cari ne trimit preţul lor până la sfârşitul lui Februarie. Scoarţele se vor espedià în luna Martie, franco.

Depozit românesc

de

PIANE şi ARMONIURI

în Sibiiu, str. Cisnădiei 7.

Piane şi **pianine** din cele mai bune fabrici din Austria şi Germania, în nuc mat sau poleit, în lemn negru, mahagon, palisandru veritabil, construcţiune modernă, cadru pancerat, agrafe, moderator etc., — se pot cumpărà **cu preţ foarte favorabil** în depozitul meu. Transportul şi pachetarea sunt **gratuite.** Şcoalele, reuniunile de cântări şi alte instituţii culturale primesc favor special.

Armoniuri de şcoală
bune şi solid lucrate.

Rog sprijinul onoratului public român.

Cu distinsă stimă:

TIMOTEI POPOVICI,
profesor de muzică
Sibiiu—Nagyszeben
Strada Cisnădiei 7.

1—

„LIBRĂRIA NAȚIONALĂ“ S. Bornemisa, a edat un splendid tablou național, tipărit în colori, în mărime 47/59 cmetri, reprezentând măreața clipă istorică:

Intrarea lui Mihai Viteazu în Alba-Iulia, la 1599.

E o foarte frumoasă podoabă pentru oricare casă românească și e cel mai bun cadou, ce se poate face la orice prilejuri. Prețul unui esemplar e cor. 2·50, franco. La o comandă de 10 esemplare, se trimite franco, pentru numai 21 coroane. — Cereți-l dela

„LIBRĂRIA NAȚIONALĂ“
S. BORNEMISA
ORĂȘTIE—SZÁSZVÁROS

Colecțiile „Cosinzenii“

de pe anul I. și II. se pot comandà dela administrația revistei pentru :: suma de cor. 15·— ::

Abonații noștri noi, cari doresc să aibă revista noastră dela început, le capătă amândouă colecțiile pentru suma de 13 coroane.

Horea, Cloșca, Crișan,

cei trei capi ai revoluției țărănești din 1784, i-a tipărit într'un splendid tablou colorat, după portretele originale dintr'un muzeu, *„Librăria Națională“ S. Bornemisa,* și i-a pus în vânzare pentru suma de cor. 2.50 franco; și cor. 2·75 franco recomandat.

Cei ce doresc să aibă o **icoană națională** în casă, care să le vorbească de una dintre cele mai dureroase pagini ale neamului nostru, să comande acest tablou, care e unic în felul lui și e vrednic să stea pe păretele oricărei case românești.

La o comandă de 10 ecsemplare se trimite franco recomandat pentru numai **21 coroane,** *în loc de cor. 27·50.* A se comandà la

„LIBRĂRIA NAȚIONALĂ“
S. BORNEMISA
în ORĂȘTIE—SZÁSZVÁROS

„Librăria Națională“ S. Bornemisa

Orăștie—Szászváros

Cele mai noui cărți literare!

Ion Agârbicean: Schițe și povestiri . . . . . cor. 2·—
Liviu Rebreanu: Frământări . . . . . „ 1·50
N. Zaharia: Tipuri sociale . . . . . „ 1·50
„ Cugetători și literați streini . . . . . „ 2·—
„ Viața lui Traian Demetrescu . . . . . „ 1·—
„ Tolstoi . . . . . „ 0·30
„ Cuceritorul de inimi . . . . . „ 0·20
„ Psilologia prostului . . . . . „ 0·20
„ Frica de moarte . . . . . „ 0·20
I. U. Soricu: Florile dalbe, poezii . . . . . „ 2·—
Natalia Negru: Mărturisiri, nuvele . . . . . „ 2·—
Dostoiewsky: Amintiri din casa morților, roman . . . „ 1·50
Novicow: Emanciparea femeii . . . . . „ 2·—
V. Eftimiu: Cocoșul negru . . . . . „ 2·50

Cele mai noui cărți literare!

Pentru porto să se trimită deosebit 20 bani de-o carte. Comandele se esecută cu cea mai mare promptitudine. Librăria e provăzută cu un bogat depozit de cărți literare, și la dorință procură și cărți cari îi lipsesc. Mai are mare depozit și de hârtie de cancelarie și pentru scrisori, cerneală și recvizite școlare. Cereți catalogul gratis și franco.

EDITURA: „LIBRĂRIEI NAȚIONALE“, S. BORNEMISA — „TIPOGRAFIA NOUĂ“, I. MOȚA, ORĂȘTIE

Prețul unui ecsemplar 24 bani.
— Pentru străinătate 40 bani. —